

GDPR

Podaci građana Srbije i dalje neadekvatno zaštićeni

Opšta uredba o zaštiti podataka o ličnosti, poznatija kao GDPR, u Evropskoj uniji je u primeni već tri godine, od 25. maja 2018, te je došao trenutak za sumiranje efekata njene primene

Opšta uredba o zaštiti podataka o ličnosti se primjenjuje na stanovnike, institucije i poslovne subjekte sa sedištem u EU, ali i one subjekte izvan EU, pa tako i iz Srbije, koji delatnost zasnivaju na obradi podataka o ličnosti stanovnika EU. Primera radi, turistička agencija iz Srbije koja nudi aranžmane srpskoj dijaspori u Francuskoj smatra se obveznikom GDPR-a.

GDPR je u javnosti doživljavan kao revolucionaran propis koji je trebalo da vrati snagu pojedincu, pre svega u odnosu prema korporacijama koje posluju u digitalnoj oblasti i upotrebljavaju korisničke podatke u sopstvene komercijalne svrhe. Od ovog propisa se mnogo očekivalo i u kontroli razvoja veštačke inteligencije i novih tehnologija koje se oslanjaju na podatke fizičkih lica.

Iako GDPR nije doneo revoluciju, što je bilo prilično visoko očekivanje od jednog pravnog akta, niti je doveo do potpunog izostanka neetičkih praksi u poslovanju, ipak je doneo mnogo promena. Osnovni cilj ovog propisa bio je da prepozna specifičnosti poslovanja u digitalnom okruženju i novih metoda obrade podataka, uz vraćanje kontrole nad podacima o ličnosti pojedincu, garantovanjem novih prava i mehanizama njihove zaštite.

Ono što je možda najveći dobitak, koji uveliko prevazilazi teritorijalnu primenu ovog propisa, jeste podizanje svesti o značaju zaštite ličnih podataka. Po podacima European Data Protection Board-a, već nakon prvih devet meseci primene ovaj propis je imao više Google pretraga od najpoznatijih lica popularne kulture i više prisustva u medijima od osnivača Facebook-a. Širom sveta pokrenut je talas izmene propisa o

zaštiti podataka o ličnosti, gde se GDPR nametnuo kao zlatni standard u oblasti, podižući lestvicu za sve.

Zakon o zaštiti podataka o ličnosti

Ispunjavajući svoje obaveze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, po kojima mora da usaglasi svoje nacionalno zakonodavstvo sa pravnim tekovinama EU, i Srbija je donela zakon koji se umnogome oslanja na GDPR. Zakon o

zaštiti podaka o ličnosti (ZZPL), kao nesavršen prevod propisa koji je u primeni u drugoj jurisdikciji, izazvao je mnogo kritika, čak i pre početka primene, avgusta 2019. godine, tako da su u najavi i njegove izmene.

Iako nesavršen, ZZPL je, kao i GDPR, izazvao dosta turbulencija u stručnoj javnosti i privredi, gde je krenulo prilagođavanje poslovanja novom propisu.

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, imajući u vidu našu društvenu stvarnost, i dalje ima donekle blagonaklon stav ka obveznicima primene, te se rad ove institucije za sada fokusira na podizanju svesti i usmeravanju, pre nego na kažnjavanju.

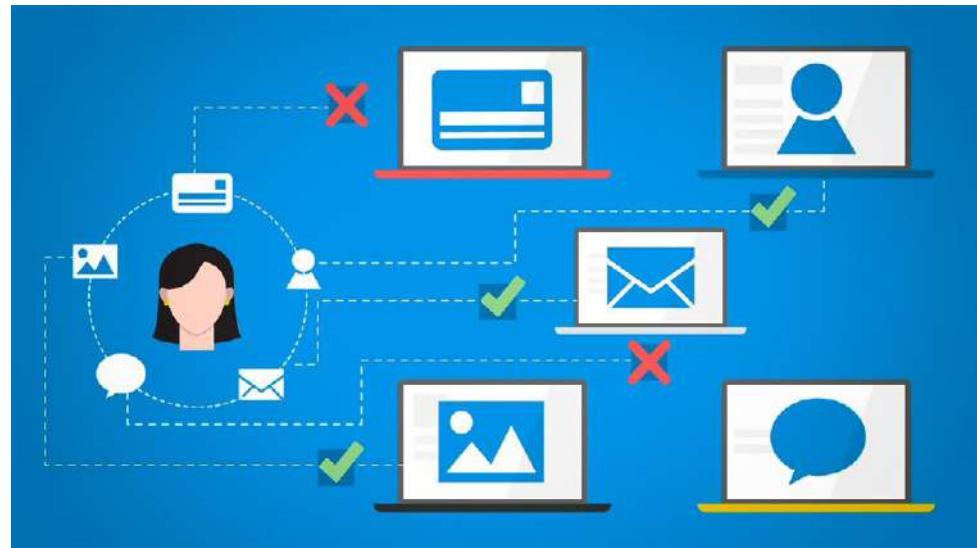
Primena ovog propisa „stvorila“ je i novo zanimanje - lice za zaštitu podataka o ličnosti, kao specijalistu u ovoj oblasti. Takođe, uz veliko zalaganje poverenika, pokrenuta je dobra praksa da kompanije koje obrađuju podatke o ličnosti građana Srbije imenuju predstavnike u Srbiji. Na taj način građani imaju adresu u zemlji gde mogu direktno da se obrate radi ostvarenja svojih prava, umesto da komuniciraju sa kompanijama u inostranstvu, uz nejasne procedure i neizvestan ishod.

Zaštita podataka o ličnosti u srpskoj praksi

Primena GDPR-a u Evropskoj uniji uzrokovala je značajna prilagođavanja poslovanja tamošnjih obveznika, čemu su doprinele i visoke kazne predviđene u slučaju kršenja utvrđenih obaveza. Do sada su nacionalni sudovi i/ili nezavisni organi za zaštitu podataka izricali više milionskih kazni.

Tako je kompaniji Google izrečena kazna od 50 miliona evra zbog neadekvatnog informisanja korisnika o uslovima obrade njihovih podataka prilikom personalizovanog oglašavanja, dok se kompanija H&M suočila sa kaznom od 35 miliona evra zbog nedozvoljene obrade podataka zaposlenih.

„Sa druge strane, Srbija je početak primene GDPR-a dočekala nedovoljno spremna u pogledu sadržine pravnog okvira i

NUŽNO JE DA NADLEŽNI ORGANI U SRBIJI INTENZIVIRAJU RAD NA UNAPREĐENJU PRAVNOG OKVIRA I PRUŽE NEOPHODNU PODRŠKU ZA NJEGOVU PRIMENU, A U SLUČAJEVIMA POVREDE PRAVA OSIGURAJU DA GRAĐANI BUDU NA ODGOVARAJUĆI NAČIN ZAŠTIĆENI, UZ SANKCIONISANJE ODGOVORNIH LICA I RUKOVALACA

njegove primene. Novi zakon o zaštiti podataka o ličnosti, koji je u međuvremenu usvojen, iako zasnovan na GDPR-u, sadrži odredbe koje nisu uskladene sa drugim propisima, stvarajući tako nedoumice u pogledu načina njegove primene“, navode u organizaciji Partneri Srbija.

Pored toga, rokovi utvrđeni ZZPL-om da se odredbe sektorskih zakona koje se odnose na obradu podataka o ličnosti usklade sa odredbama ZZPL-a, do kraja 2020. godine, propušteni su. Zbog toga su podaci o ličnosti građana Srbije i dalje neadekvatno zaštićeni, a samim tim i podložni slučajnim ili namernim povredama.

„Kada se govori o neadekvatnoj zaštiti ličnih podataka građana Srbije, tokom pandemije izazvane koronavirusom uočeni su propusti u bezbednosti sistema koji sadrži zdravstvene podatke građana. Primećene su nepravilnosti u okviru jedinstvenog informacionog sistema prosvete, dok se novi izazovi u zaštiti podataka o ličnosti mogu očekivati i u vezi sa primenom nedavno usvojenog Zakona o socijalnoj karti, koji utvrđuje pravila obrade

velikog obima podataka, uključujući i one koji naročito zadiru u intimu građana“, ističu u pomenutoj organizaciji.

Osim toga, u slučajevima nedozvoljene obrade podataka, sudska praksa je i dalje nerazvijena – u poslednjih pet godina sudovi su izrekli samo dve osuđujuće kazne u krivičnim predmetima koji su vođeni, dok krivične prijave koje poverenik podnosi javnim tužilaštвima ne dobijaju svoje epiloge.

„Imajući u vidu sve navedeno, nužno je da nadležni organi intenziviraju rad na unapređenju pravnog okvira, pruže neophodnu podršku za njegovu primenu, a u slučajevima povrede prava osiguraju da građani budu na odgovarajući način zaštićeni, uz sankcionisanje odgovornih lica i rukovalaca. Ovo je nužan preduslov da bi građani Republike Srbije dobili zaštitu svojih prava kakvu imaju građani Evropske unije“, konstatuju u organizaciji Partneri Srbija.

Predstavljeni problemi u primeni važećih standarda zaštite podataka nedavno su objavljeni i u publikaciji „Privatnost i zaštita podataka o ličnosti u Srbiji – Analiza odabranih sektorskih propisa i njihove primene“, a na osnovu analize koju je sprovedla organizacija Partneri Srbija.

*Visnja Crnogorac, COMING
i Julijana Vincan ■
(objavljeno na www.biznis.rs)*

SRBIJA JE POČETAK PRIMENE GDPR-A DOČEKALA NEDOVOLJNO SPREMNA U POGLEDU SADRŽINE PRAVNOG OKVIRA I NJEGOVE PRIMENE. ZAKON O ZAŠTITI PODATAKA O LIČNOSTI, IAKO ZASNOVAN NA GDPR-U, SADRŽI ODREDBE KOJE NISU USKLADENE SA DRUGIM PROPISIMA, STVARAJUĆI NEDOUMICE U POGLEDU NJEGOVE PRIMENE.